

Ortopedik Engelli Bireylerde İyi Oluş ve Sosyal Dışlanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Alaattin Ciminli*, **Ahmet Tunahan Yılmaz****, **Cengiz Kazdal*****

Makale Geliş Tarihi: 03/11/2022

Makale Kabul Tarihi: 11/03/2023

DOI: 10.35675/befdergi.1198987

Öz

Sosyal bir canlı olan insan çevresiyle ilişki kurmaya ve olumlu yaşantılar geçirmeye ihtiyaç duymaktadır. Çeşitli nedenlerden ötürü bu ihtiyaçları karşılanamayan kişiler birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Toplumda gerek fiziksel gerek psikolojik açıdan ihtiyaçlarını karşılama noktasında toplumsal desteğe en çok gereksinim duyan grubun ortopedik engelli bireyler olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada ortopedik engelli bireylerin iyi oluş düzeyleri ile sosyal dışlanma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma ilişkisel desene göre tasarlanmıştır. Araştırmada ortopedik engelli bireylerin sosyal dışlanma düzeylerinin iyi oluşlarını yordama düzeylerini belirlemek amacıyla basit doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre sosyal dışlanma ile iyi oluş arasında ilişki bulunmaktadır ve sosyal dışlanma iyi oluşun %28'ini açıklamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İyi oluş, ortopedik, sosyal dışlanma, engel

Investigation of the Relationship between Well-Being and Social Exclusion in Individuals with an Orthopedic Disability

Abstract

Human beings are social creatures and need to establish relationships with their environment and have positive experiences. Individuals whose needs of this kind cannot be met for various reasons are faced with many problems. It is thought that individuals with an orthopedic disability make up the group that needs social support most in society in terms of meeting their physical and psychological needs. In this study, we aimed to examine the correlation between the well-being levels of individuals with an orthopedic disability and the

* Milli Eğitim Bakanlığı, Psikolojik Danışman, Erzincan, Türkiye,

alaattinciminli24@gmail.com ORCID: 0000-0003-0684-0601

** Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Cerrahi Tıp Bilimleri Bölümü, Ortopedi ve Travmatoloji Anabilim Dalı, Rize, Türkiye, ahmettunahan.yilmaz@erdogan.edu.tr
ORCID:0000-0002-3758-0577

*** Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Cerrahi Tıp Bilimleri Bölümü, Ortopedi ve Travmatoloji Anabilim Dalı, Rize, Türkiye, cengiz.kazdal@erdogan.edu.tr
ORCID:0000-0002-2121-4580

Kaynak Gösterme: Ciminli, A., Yılmaz A. T. & Kazdal C. (2023). Ortopedik engelli bireylerde iyi oluş ve sosyal dışlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (37), 241-257.

levels of social exclusion they experience. A correlational model was used. In the study, simple linear regression analysis was employed to determine the predictive power of social exclusion that individuals with an orthopedic disability experience on their well-being. According to the results obtained from the study, there was a correlation between social exclusion and well-being, and social exclusion explained 28 % of well-being.

Keywords: Well-being, orthopedic, social exclusion, obstacle

Giriş

Günümüzde engelli bireyler; önyargı, ötekileştirme ve istihdam sorunları nedeniyle çeşitli zorluklarla baş etmek zorunda kalmaktadır. Ancak son dönemde toplumların bakış açılarının olumlu yönde değişmesi ve engelli bireyler için yapılan düzenlemeler nispeten bu bireylerin hayatlarını daha yaşanabilir kılmaya adanmış büyük dönüşümler oluşturmuştur. Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO, 2001) tanımına göre engellilik; “kişiden ya da bir bütün olarak kişilerin vücut fonksiyonlarından beklenen gelişimde ve vücudun fonksiyonlarını yerine getirmesinde eksiklik ya da sınırlılık” olarak ifade edilmektedir.

Engellilik; doğum öncesi, doğum anı ve doğum sonrasında meydana gelen durumlar sonucunda oluşmaktadır. Buna ek olarak nedeni bilinmeyen etkenler de engellilik durumunun oluşmasına sebep olmaktadır (Cavkaytar & Diken, 2005). Doğum öncesinde annenin yoğun stres yaşamaması, hormonal bozukluklar, akraba evliliği, kan uyuşmazlığı, alkol ve uyuşturucu kullanımı vb. nedenler engelliliğe yol açabilmektedir (Çağlar, 1982). Doğum esnasında ise erken veya geç doğma, doğum travması geçirme, bebeğin oksijensiz kalması vb. nedenler yer alırken doğum sonrası nedenlerin başında ise hastalıklar ve kazalar gelmektedir (Çağlar, 1976; Karahan, 1998; Özkeskin, 2000). Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan bir araştırmaya göre dünya nüfusunun yaklaşık %25 'i çeşitli engel türleriyle doğrudan veya dolaylı olarak karşılaşmaktadır (Koca, 2010). Engel türleri içerisinde en yüksek orana sahip olan ortopedik engellilik; kişinin fiziksel yapısında meydana gelen bozukluk veya eksiklik nedeniyle bedensel işlevleri tam anlamıyla yerine getirememesi olarak tanımlanmaktadır (Cumurcu, Karlıdağ, & Almış, 2012). Başka bir tanımlamada ise ortopedik engelli birey çeşitli nedenlerden ötürü kas, iskelet veya sinir sisteminde bozulmalar meydana gelen ve bunun sonucunda bedensel ihtiyaçlarını karşılama noktasında başkalarına ihtiyaç duyan kişi olarak tanımlanmıştır (Çağlar, 1982). Yetersizlik derecesine göre ortopedik engellilik hafif, orta ve ağır derece olmak üzere üç grupta değerlendirilmektedir (Ataman, 2003).

Yapılan araştırmalara göre engelli bireylerin iyi oluşu ile engele sahip olma dönemi arasında yakın bir ilişki söz konusudur. Buna göre doğuştan engelli bireylerin iyi oluşları sonradan engelli olan bireylere nazaran daha yüksektir. Bunun nedeni doğuştan engelli bireylerin çevrelerine daha iyi uyum sağlamasıdır. Sonradan engelli olan bireylerin var olan yaşam standartlarının ve sosyal hayatlarının bozulmuş olması onların iyi oluşları üzerinde olumsuz bir etki oluşturmaktadır (Uppal, 2006). Burada

iyi oluş üzerinde etkili olan en önemli faktör kişinin var olan duruma uyum sağlamasıdır. Sosyal açıdan dışlanan bireylerin çevrelerine uyum sağlamalarının oldukça güç olması gerçeğinden hareketle kişi ister doğuştan ister sonradan engelli olsun çevresinde kabul görmesi onun iyi oluş seviyesini yükseltecektir. Çünkü düşük iyi oluşa sahip olan bireyler çevreleri tarafından kabul gördükçe ve çevrelerine uyum sağladıkça kendilerini daha iyi hissetmektedirler (Uppal, 2006).

Engelli bireylerin iyi oluşları ile engel türü arasında da yakın bir bağ söz konusudur. Görme ve işitme vb. duyuusal engele sahip olan bireylerin iyi oluş düzeyleri bedensel engelli bireylere nazaran daha yüksektir. Bunun nedeni beden bütünlüğü eksikliğinin iyi oluşu olumsuz yönde etkilemesidir (Uppal, 2006).

Engelli bireylerin çevrelerindeki imkânlardan tam anlamıyla faydalanabilmeleri diğer bireylerin engelli bireylere yönelik bakış açılarıyla yakından ilişkilidir. Türkiye’de yapılan bir çalışmada engelli olmayan bireylerin engelli bireylere ilişkin bakış açıları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmaya göre katılımcıların % 46.7’si engelli bireyleri yetersiz ve yardıma muhtaç olarak tanımlamış, % 57 ‘si ise engelli bireylerin daha rahat eğitim görmesi adına ayrı okullarda eğitim görmesi gerektiğini ifade etmiştir (Özgül vd., 2012). Buna ek olarak ortopedik engelli bireyler üzerinde yapılan çalışmalarda, engelli olmayan bireylerin engelli kişileri eş veya anne olmaya ait sorumlulukları yerine getiremeyeceğine ilişkin düşüncelere sahip olduğu (Lloyd, 2001), işverenlerin ise bilgi ve beceri gerektiren işlerde istihdam etmediği (Darıyemez, 2012) belirlenmiştir. Özellikle ABD’de ve bazı Avrupa ülkelerinde engelli bireyler toplum tarafından dışlanmış ve ayrımcılığa maruz bırakılmışlardır (Braddock ve Parish, 2001). Ortopedik engelli kişilerin maruz kaldıkları tutumlar bu bireylerin ciddi duygusal sorunlar yaşamasına (Akçamete, 1992; Baymur 1994) ve kendilerini “öteki” olarak algılamalarına neden olmuştur (Özgül vd., 2012). Bu sonuçlar engelli olmayan bireylerin engellilere ilişkin farkındalıklarının sürekli olarak artırılması gerektiğini gözler önüne sermektedir. Bu kapsamda Türkiye’de ve dünyada engellilere yönelik iyileştirici politikalar hayata geçirilmeye başlanmıştır. Ancak engelli bireylerin önündeki fiziki engellerin ortadan kaldırılmasına ek olarak toplumsal ve psikolojik baskıların da ortadan kaldırılması ve toplumsal bilincin geliştirilmesi bu alanda yapılan çalışmaların artarak devam etmesiyle mümkün olacaktır. Nitekim toplum tarafından ötekileştirilen engelli bireyler kendilerini yalnız hissetmekte ve bilgisayar, internet vb. çevrimiçi ortamlarda daha fazla vakit geçirerek bu yalnızlığını giderme yolunu tercih etmektedir (Ayas & Horzum, 2013). Uzun süre yalnızlık içerisinde bulunan bireylerin yaşam doyumlarının düştüğü ve olumsuz duyguları daha fazla yaşadığı bilinen bir gerçektir (Büyükebeci, 2017). Bu durum bireyin iyi oluşu üzerinde olumsuz bir etki oluşturmaktadır. Nitekim bireyin iyi oluş düzeyinin yüksek olması olumsuz duyguları daha az yaşaması ve doyum sağlayıcı yaşantılar geçirmesi ile mümkün olmaktadır (Myers & Diener, 1995).

İyi oluş kavramı antik Yunan döneminden bu yana tanımlanmaya çalışılmış ve araştırmalara konu olmuştur. Alan yazın incelendiğinde bu kavramın mutluluk ve yaşam doyum kavramları ile sıklıkla eş anlamlı olarak kullanıldığı görülmektedir (Diener, 1984; Lucas, 2018; Lu, 2000). Bireyin hayatında olumlu duyguları daha fazla

yaşamı ve kendi yaşantısını memnuniyet verici olarak algılaması (Diener, 2009) olarak tanımlanan iyi oluş kişinin kendi yaşamına ilişkin değerlendirmeleri sonucunda oluşmaktadır. Bireyin hayatına ilişkin değerlendirmelerinin olumlu olması iyi oluşunu arttırırken olumsuz değerlendirmeler kişinin iyi oluşunu azaltan bir nitelik taşımaktadır (Eryılmaz, 2009). Bu değerlendirmelerin oluşumunda bireyin beklenti ve ihtiyaçları büyük öneme sahiptir. Bireyin iyi oluşu için doyum sağlayıcı yaşantılara sahip olabilmesi; açlık, susuzluk vb. biyolojik ihtiyaçların yanı sıra sevgi, yakınlık vb. duyuşsal ihtiyaçların da karşılanması ile mümkün olmaktadır (Diener, 1984). Lucas'a (2018) göre kişinin daha kaliteli bir yaşam sürmesi iyi oluşuyla yakından ilişkilidir ve yüksek iyi oluşa sahip kişiler daha doyum sağlayıcı ve kaliteli bir yaşam sürmektedirler. Bu kişiler yaşam enerjileri ve yaratıcılıkları yüksek, iş yaşamlarında ise daha verimlidirler. (Lyubomirsky, King ve Diener, 2005). Bu durum onların kişilerarası ilişkilerinde daha başarılı deneyimler yaşamalarına zemin hazırlamaktadır (Diener & Seligman, 2002).

Bir grubun üyesi olmak, kabul görmek, ait hissetmek kişinin benliğini olumlu yönde geliştirebilmesi için oldukça önemlidir. Aksine gruptan dışlanma durumlarında ise kişi depresyon, intihar eğilimleri, yabancılaşma vb. psikolojik semptomlarla karşı karşıya kalmakta (Williams, 2007) ve aidiyet, sosyal bağların korunması vb. temel ihtiyaçlarını tehdit altında hissetmektedir (Baumeister & Leary, 1995). Çünkü birey bir grubun üyesi olma, kabul görme ve gruptan destek almaya gereksinim duymaktadır (Şimşek, Akgemci, & Çelik, 2001).

Sosyal dışlanma, kişinin ait olduğu grupta sosyal ilişkilerden yoksun bırakılması ve grup içerisinde yalnız bırakılması şeklinde tanımlanmaktadır (Soylu, 2010). Sosyal dışlamada grup, ilgili kişi ile ilişkisini bitirebilmekte veya gruptan tamamen çıkarabilmektedir (Williams, Forgas, & Van Hippiel, 2005). Sosyal dışlanma, bireylerin fiziksel ve psikolojik açıdan ciddi değişimler geçirdiği ergenlik döneminde sıklıkla karşılaşılan bir durumdur (Rhoades & Eisenberger, 2006). Her ne kadar grubun varlığını devam ettirmesi için hayati öneme sahip olsa da dışlanma, dışlanan bireyler açısından oldukça olumsuz nitelikler taşımaktadır.

Alanyazın incelendiğinde sosyal dışlanma ve iyi oluş kavramlarının birbirleri ile sıklıkla ilişkilendirildiği görülmektedir. Aydemir ve Arlı (2020) sosyal dışlanma bağlamında sosyal katılımcılığı düşük bireylerin yaşam doyumlarının da (iyi oluş) düşük olduğu ifade etmektedirler. Yapılan çalışmalar ise bu durumu destekler niteliktedir. Nitekim Büyükcebeci (2017) ergenlerde sosyal dışlanma ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin empatik eğilimin aracı rolü bağlamında incelediği çalışmasında sosyal dışlanmanın öznel iyi oluşu etkilediği sonucuna varmıştır. Yine öğretmenlerde psikolojik iyi oluş ve iş yerinde dışlanma ilişkisinin incelendiği diğer bir çalışmada ise dışlanma ve iyi oluş arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki bulunmuştur (Yakut & Yakut, 2018).

Sosyal dışlanma kavramı alan yazında psikolojik dışlanma kavramıyla yakın anlamlar içermektedir. Ancak her iki kavram da ayırıcı özelliklere sahiptir. Psikolojik dışlama kişinin grup tarafından görmezden gelinmesi ve yok sayılmasını ifade

etmektedir (Williams & Zadro, 2005). Bu yönüyle sosyal dışlanmadan ayrılmaktadır. Çünkü sosyal dışlanmada kişinin fiili olarak grup dışına itilmesi ve ilişkilerin bitirilmesi söz konusu iken psikolojik dışlamada kişi grup içerisinde yer almayı sürdürebilmektedir. Ancak Solak ve Teközel'e (2019) göre sosyal dışlanma kavramı psikolojik dışlanmayı da içene alan daha geniş bir kavramı ifade etmektedir. Yine birçok çalışmada bu kavramların aynı yapıyı tanımladığı kabul edilmiş eş anlamlı olarak kullanmıştır (Oaten, Williams vd., 2008; Williams, 2007).

Engelli bireylerde sosyal dışlanmanın oluşmasında bireylerin engellilere ilişkin geliştirmiş oldukları tutumların etkili olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda Livneh (1988) engellilere yönelik geliştirilen tutumların nedenlerini belirlemeye çalışmıştır. Buna göre engelli olmayan bireyler engelli bireylerle karşılaştıklarında vücut imajlarını tehlike altında görmekte ve estetiksel açıdan tikslenme hissetmektedirler. Ayrıca var olan engel durumunun bir günahın sonucunda oluştuğuna da inanabilmektedirler. Bireysel faktörlere ek olarak toplumsal faktörlerin etkisi yadsınamaz boyutlardadır. Engellilere yönelik geliştirilen olumsuz tutumlar, engellilerin azınlık ve marjinal gruplar olarak algılanması sonucunda oluşacağı gibi toplumun vücut bütünlüğüne ve sosyal standartlara verdiği önem dolayısıyla da oluşabilmektedir.

Toplumlarda sağlıklı bireyin normal, engelli bireylerin normal olmayan kişiler olarak tanımlanmasıyla başlayan ayrımlar, engelli bireylerin toplumda hak ettiği yaşam standartlarına erişememesinin önündeki en büyük engeli teşkil etmektedir. Yapılan araştırmalar kadınlar başta olmak üzere engelli bireylerin sıklıkla sosyal dışlanmaya ve ayrımcılığa maruz kaldığını göstermektedir (Karataş, 2002).

Ergenlik dönemi bireyin biyolojik ve psikolojik açıdan ciddi değişimler yaşadığı ve akran desteğine en çok ihtiyaç duyduğu dönemdir. Bu dönemde yaşam doyumunun artmasında en büyük etken sosyal desteğin yüksek olmasıdır (Tarsuslu vd., 2010). Akran desteği alamayan ve ötekileştirilen engelli ergenler ise bu süreçte ciddi zorluklarla karşılaşmaktadır. Çevresi tarafından yetersiz olarak algılanan ve birey olabilme istekleri sınırlandırılan engelli ergenler topluma uyum sağlamada güçlük yaşamaktadır (Aykara, 2011). İstihdam sorunları, sağlık problemleri, damgalanmalar, önyargılar ve maddi imkânsızlıklar engelli bireylerin yaşam doyumlarının düşmesine ve özellikle ergen gruplarında depresyona daha meyilli hale gelmektedir (Çömez, 2014). Bunun sonucunda engelli ergenler, sosyal faaliyetlere katılmayan, yaşam doyumları düşük ve sorumluluktan kaçınan bireyler haline gelmektedir (Akçamete 1992).

Ortopedik engelliler ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde bu çalışmaların istihdam olanakları, fiziki olanakların iyileştirilmesi ve çevresel düzenlemeler, engellilerin toplumdaki yeri bağlamında değerlendirildiği, ortopedik engellilerin psikolojik faktörlerine ilişkin araştırmaların ise sınırlı sayıda olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan yapılan çalışma ortopedik engellilerin iyi oluşlarını ve sosyal dışlanma durumlarını ortaya çıkararak literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı ortopedik engelli bireylerde iyi oluş ile sosyal dışlanma arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu kapsamda aşağıdaki soruya yanıt aranmıştır.

1. Ortopedik engellilerde iyi oluş ile sosyal dışlanma arasında bir ilişki var mıdır?
2. Ortopedik engellilerde sosyal dışlanma iyi oluşun anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

Yöntem

Bu kısımda; çalışmanın modeline, veri toplama araçlarına ve analiz tekniklerine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada kullanılan model ilişkişel modeldir. Bu model, ikiden fazla değişkenin birlikte değişiminin nasıl oluştuğunu belirlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2011). Çalışmada ortopedik engellilerde iyi oluş ve sosyal dışlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi ve sosyal dışlanmışlığın iyi oluşu ne düzeyde yordadığının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu ortopedik engelliler oluşturmaktadır. Araştırmada basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Basit seçkisiz örnekleme yöntemi her bir örnekleme birimine eşit seçilme olasılığı veren bir yöntemdir (Büyüköztürk, 2010). Araştırmaya 28 (% 44) kadın, 35(%56) erkek olmak üzere toplam 63 kişi katılmıştır. Araştırmaya katılan kadınların yaş ortalaması 28, erkeklerin yaş ortalaması ise 33 olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel bilgi formu

Çalışmada kullanılan formda cinsiyet, yaş ve ortopedik engel düzeyi gibi değişkenlere ilişkin maddeler yer almaktadır.

Genel iyi oluş ölçeği

Bireylerin iyi oluş düzeylerini belirlemek amacıyla Longo ve diğerleri (2017) tarafından geliştirilen ölçek tek faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Odacı, Kaya ve Kınık (2021) tarafından yapılmıştır. Beşli likert tipi olan ölçek 14 maddedir. Ölçeğin en düşük puanı 14, en yüksek puanı ise 70'tir. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Dereceleme ölçeği "Hiç doğru değil =1" ve "Her zaman doğru =5" olarak tasarlanmıştır. Ölçeğin cronbach alpha iç tutarlık katsayısı ".84" olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ölçeğin cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .79 olarak hesaplanmıştır.

Ergenler için ostrasizm (Sosyal dışlanma) ölçeği

Bireyin sosyal bir gruptan dışlanmasına ya da göz ardı edilmesine yönelik algılarını belirlemek amacıyla Gilman ve diğerleri (2013) tarafından geliştirilen ölçek iki alt boyuttan (önemsenmeme ve dışlanma) oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Akın, Uysal ve Akın (2016) tarafından yapılmıştır. Beşli likert tipi olan ölçek 11 maddedir. Ölçeğin en düşük puanı 11, en yüksek puanı ise 55'tir. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Dereceleme ölçeği "Hiçbir zaman=1" ve "Her zaman =5" olarak tasarlanmıştır. Ölçeğin cronbach alpha iç tutarlık katsayısı dışlanma alt boyutu için .90, önemsenmeme alt boyutu için .93, ölçeğin tamamı için ".89" olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ölçeğin cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada veri toplama sürecine başlayabilmek için Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Etik Kurul Onayı ve veri toplanması planlanan rehabilitasyon merkezlerinden uygulama izinleri alınmıştır. Veri toplama araçları katılımcılara gönüllülük esasına göre uygulanmıştır. 18 yaş altı ortopedik engelli bireylere ölçek takımları uygulanmadan önce velilerinden onam formu alınmıştır. Uygulama araştırmacının kendisi tarafından yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 22.0 kullanılmıştır. Araştırmada Basit Doğrusal Regresyon Analizinin kullanılması planlandığından öncelikle verilerin bu analizin varsayımlarını sağlayıp sağlamadığı kontrol edilmiştir. Bu kapsamda verilerin normallik varsayımını karşılayıp karşılamadığını tespit etmek amacıyla çarpıklık- basıklık değerleri incelenmiş ve normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Normallik ve doğrusallık varsayımlarının karşılanması için analizde uç değerlerin varlığı sağlıklı sonuçlar elde edilmesini güçleştirmektedir (Zijlstra vd., 2007). Bu nedenle veri setinde yer alan iki kişiye ait veriler analize dahil edilmemiştir. Ayrıca regresyon analizinin yapılabilmesi için VIF değerlerinin de kontrol edilmesi gerekmektedir. Araştırmalarda VIF (Variance Inflation Factors) değerinin 10'un altında olması regresyon analizinin yapılabilmesi için istenen bir koşuldur (Büyüköztürk, 2004). Çalışmada verilerin VIF değerleri incelenmiş değerlerin 1.65 olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla elde edilen bulguların VIF değerleri regresyon analizi için uygun değerlerdedir. Yapılan ön çalışma sonuçlarına göre araştırmanın analizinde Basit Doğrusal Regresyon Analizi ve Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Çalışmada anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Çalışmanın bu kısmında ortaöğretim öğrencilerine uygulanan Genel İyi Oluş Ölçeği ve Ergenler İçin Ostrasizm (Sosyal Dışlanma) ölçeğinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmaya ait tanımlayıcı istatistik analizi sonuçları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Genel İyi Oluş ve Sosyal Dışlanmaya Ait Tanımlayıcı İstatistikleri

Ölçekler	n	$\bar{x}$	Ss.	Min.	Max.	Çarpıklık	Basıklık
Genel İyi Oluş	67	42.35	9.83	25.0	61.0	.30	.57
Sosyal Dışlanma	67	25.08	7.07	15.0	46.0	.29	.58

Tablo incelendiğinde ortopedik engelli bireylerin genel iyi oluş puanlarının 25-61, sosyal dışlanma puanlarının ise 15-46 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçeklerin puan ortalamaları incelendiğinde genel öznel iyi oluşun 42.35, sosyal dışlanmanın 25.08 olduğu tespit edilmiştir. Dağılımın normal olarak değerlendirilebilmesi için çarpıklık ve basıklık değerlerinin -3 ile +3 arasında olması gerekmektedir (Jondeau & Rockinger, 2003). Tablo incelendiğinde dağılımın belirtilen aralıkta olduğu görülmektedir. Bu bağlamda araştırmada elde edilen değerler normallik şartını sağlamaktadır. Genel iyi oluş ve sosyal dışlanmaya ait korelasyon değerleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

Değişkenler Arası Korelasyon Değerleri

Değişkenler	1	2
Genel İyi Oluş	1.00	
Sosyal Dışlanma	-.535*	1.00

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin genel iyi oluş düzeyleri ile sosyal dışlanma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı belirlemek için yapılan Pearson korelasyon analizi uygulanmış ve sonuçta negatif yönde ve orta düzeyde bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Buna göre ortopedik engelli bireylerde sosyal dışlanma durumu azaldıkça genel iyi oluş düzeylerinde artış meydana gelebilir.

Tablo 3.
Genel İyi Oluşun Sosyal Dışlanma Tarafından Yordanmasına İlişkin Basit Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Sh	β	t	p
Genel İyi Oluş	61.02	3.79		16.08	.000
Sosyal Dışlanma	-.74	.14	-.53	-5.1	.000
R= -.535 R ² = ,28 F = 26.09 p <.05					

*p<0.01

Tablo 3 incelendiğinde ergenlerde iyi oluşa ait varyansın %28’lik kısmı iyi oluş tarafından açıklandığı görülmektedir (R=-,535, R² =,28 F₍₂₋₆₇₎ =26.09 p<.01). Dolayısıyla ortopedik engele sahip ergenlerde sosyal dışlanma iyi oluşun anlamlı bir yordayıcısı olarak gösterilebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmaya göre ortopedik engelli bireylerin iyi oluş ve sosyal dışlanma düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada sosyal dışlanmanın iyi oluş değişkenini anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir. Sosyal dışlanma iyi oluşun yaklaşık % 28’ini açıklamaktadır. Buna göre ortopedik engelli bireyler sosyal dışlanmaya maruz kaldıklarında iyi oluş düzeyleri düşmektedir. Elde edilen bulgular sosyal dışlanmanın iyi oluşu düşürdüğüne ilişkin bulguları destekler niteliktedir (Büyükbeci & Deniz, 2017; Noh vd., 2016; Pawlowska, 2013; Shen vd., 2017; Wendell, 1996; Yakut & Yakut, 2018).

Sosyal açıdan dışlanan engelli bireylerin iyi oluş düzeylerinin düşük olması, iyi oluşu azaltan olumsuz duyguları daha fazla yaşamalarıyla açıklanabilir. Dışlanan bireyler engelli olsun veya olmasın kendilerinin işe yaramadığını ve kimse tarafından sevilmediklerini düşünebilirler. Bu nedenle depresyon, yalnızlık ve öfke gibi olumsuz duygu ve düşünce kalıpları arasında sıkışabilirler. Yapılan araştırmalar sosyal açıdan dışlanan bireylerin diğer bireylere nazaran daha fazla yalnızlık ve depresyon yaşadığını göstermektedir (Brenes, 2008; Shen vd., 2017; Witvliet vd. 2010). Buna ek olarak sosyal açıdan dışlanan bireylerde saldırganlık (Sebastian vd. 2010), öfke (Livneh & Antonak, 2005; Williams, 2007) ve olumsuz davranışlara (Dixon, 2007) sıklıkla rastlanıldığı görülmektedir. Nitekim genel nüfus içerisinde oldukça yaygın olan depresyon oranının sosyal dışlanmaya maruz kalan engelli bireylerde üç ile altı kat arasında değişen oranlarda daha fazla görüldüğü tespit edilmiştir (Noh vd., 2016; Shen vd., 2017).

Sosyal açıdan dışlanan engelli bireylerin iyi oluşunun düşmesinin bir nedeninin de yetersizlik hisleri olduğu düşünülmektedir. Engelli bireylerde yeti yitiminin

oluşmasına bağlı olarak yoğun stres durumları ortaya çıkabilmektedir (Demirci, 2018). Çünkü bazı engelli bireyler diğerlerinin yapabildikleri şeyleri kendilerinin yapamayacağına inanmaktadırlar. Bu durum bazı davranışlar için geçerli olsa da engelli bireylerin birçok davranışı engeli bulunmayan kişilerden bile daha iyi yapabilecekleri yadsınamaz bir gerçektir. Ancak engelli bireyler buldukları gruplardan dışlandıklarında bunun nedeninin grubun yeterliliklerini karşılayamama olduğunu düşünebilmektedirler. Bu durum da onların iyi oluş düzeylerini düşürerek mutsuz olmalarına neden olabilmektedir.

Günlük yaşamında engel durumundan kaynaklı aksaklıkları en aza indirgeyebilen ve sosyalleşmenin kolay olduğu çevreye sahip olan engelli bireylerde etkin başa çıkma stratejilerinin geliştiği, umutsuzluk düzeyinin azaldığı gözlenmiştir (Falvo, 2005; Öztabak, 2017). Bu nedenle yapılan bu çalışma ile ortopedik engellilerin maruz kaldığı sosyal dışlanma olgusu hakkında elde edilen veriler ışığında farkındalık çalışmaları yapılmıştır. Bu kapsamda iki okulda engelli bireylere yaklaşım seminerleri düzenlenmiştir. Bunun amacı sosyal dışlanma ile benlik saygısı ve kimlik algısı zedelenen (Goffman, 2014) engelli bireylerin toplum tarafından benimsenmesini sağlamak ve sosyal etkileşim yetersizliği yaşayan ve yaşam doyumu düşük (Pawłowska, 2013; Wendell 1996) engelli bireyler için daha yaşanabilir toplumsal bir zemin hazırlamaktır. Çünkü ülkeler engelli bireylerin yaşam standartlarını yükseltme adına pozitif ayrımcılık ve güvence imkanlarını sunsalar dahi toplumun engelli bireylere yönelik bakış açısını olumlu şekilde dönüştürmediği sürece bu bireylerin kendilerini iyi hissetmeleri oldukça güç olacaktır.

Ortopedik engelli bireylerde iyi oluş ve sosyal dışlanma arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada çeşitli sınırlılıkların bulunduğu düşünülmektedir. Öncelikli olarak seçilen örneklem grubunun ağırlıklı olarak sosyoekonomik ve eğitim düzeyi yüksek ve merkezde yaşayan katılımcılardan oluşması bir sınırlılık olarak görülmektedir. Çünkü engelli bireyin kendisinin ve ailesinin yaşadığı sorun alanları ve düzeyleri engelli bireyin engel durumu, engel derecesi ve ailenin ekonomik durumu ile yakından ilişkilidir (Aral-Gürsoy, 2007). Bu durum farklı çevrelerde yaşayan ve farklı gelir düzeyine sahip ortopedik engelli bireyler hakkında genelleme yapabilmeyi zorlaştırmaktadır. Ayrıca bu çalışmada elde edilen veriler google formlar aracılığı ile elde edilmiş, katılımcılarla yüz yüze etkileşim kurma imkanı olmamıştır. Araştırma nicel veriler üzerinden gerçekleştirilmiş, bulguları destekleyecek nitel çalışmalara yer verilememiştir. Bu kapsamda bundan sonra yapılacak çalışmalar için araştırmacılara ve bu alanda çalışan uygulayıcılara çeşitli öneriler sunulmuştur. Engelli bireyin varlığı ailenin diğer fertlerinin yaşam biçimini etkileyebilmektedir. Zaman zaman yaşanan sorunların kaynağı engelli birey olarak görülmekte bu durum ciddi iletişim çatışmalarına neden olabilmektedir. Bu nedenle alanda çalışan uzmanların engelli bireylerin ailelerine seminerler vermesi oldukça önemli görülmektedir. Ayrıca ortopedik engelli bireylerin yaşadığı dışlanma sorunlarının sadece kendisinde olmadığını fark etmeleri için grupla danışma uygulamaları gerçekleştirilebilir.

Çıkar Çatışması ve Etik Bildirimi

Yazarlar aralarında çıkar çatışması bulunmadığını ve tüm araştırmacıların çalışmaya katkı sunduğunu beyan etmiştir. Yazarlar tüm etik kurallara uydıklarını bildirmiştir.

Kaynakça

- Akçamete, G. (1992). Üniversitedeki bedensel engelli gençlerin kendini kabulle ilgili yaygın sorunları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 25(2), 447-461.
- Akın, A., Uysal, R. & Akın, Ü. (2016). Ergenler için ostrasizm (Sosyal dışlanma) ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(2), 895-904. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/22590/241325>.
- Aral, N. & Gürsoy, F. (2009). *Özel eğitim gerektiren çocuklar ve özel eğitime giriş*. Morpa Kültür Yayınları.
- Ataman, A. (2003). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ayas, T. & Horzum, M. B. (2013). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin internet bağımlılığı ve aile internet tutumunun çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türk PDR Dergisi*, 39(4), 46-57.
- Aydemir, M. & Bayram Arlı, N. (2020). Yaşam kalitesini açıklamada sosyal dışlanma ve yaşam tatmininin rolü . *International Journal of Social Inquiry* , 13 (2) , 447-463 . <https://doi.org/10.37093/ijsi.837687>.
- Aykara, A. (2011). Kaynaştırma eğitimi sürecindeki bedensel engelli öğrencilerin sosyal uyumlarını etkileyen etmenler ve okul sosyal hizmeti. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(1), 63-84.
- Baumeister, R.F., & Leary, M.R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 491-529.
- Baymur, F. (1994). *Genel psikoloji*. İnkılap Kitabevi.
- Braddock DL. & Parish SL. (2011). An institutional history of disability. (In: Albrecht GL, Seelman K, Bury M, eds.) *Handbook of Disability Studies*. Thousand Oaks, CA: Sage Publication; 11- 68.
- Brenes, G.A., Penninx, B.W., Judd, P.H., Rockwell, E., Sewell, D.D., & Wetherell, J.L. (2008) Anxiety, depression and disability across the lifespan. *Aging Ment Health*. 12(1),158-63. <https://doi: 10.1080/13607860601124115>.
- Büyükebeci, A. & Deniz, M. E. (2017). Ergenlerde sosyal dışlanma, yalnızlık ve okul öznel iyi oluş: empatik eğilimin aracılık rolü. *International Online Journal of Educational Sciences*, 10(10). <https://doi.org/10.15345/iojes.2017.03.011>.
- Büyükebeci, A. (2017). *Ergenlerde sosyal dışlanma, yalnızlık ve okul öznel iyi oluş arasındaki ilişki* (Tez No. 470309) [Doktora tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Pegem Akademi Yayıncılık

- Cavkaytar, A. & Diken H.İ. (2005). *Özel eğitime giriş*. Kök Yayıncılık.
- Cumurcu, B. E., Karlıdağ, R., & Almış, B. H. (2012). Fiziksel engellilerde cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 84-98. <https://doi.org/10.5455/cap.20120406>.
- Çağlar, D. (1976). *Ortopedik özürlü çocuklar ve eğitimi*. Karatepe Yayınevi.
- Çağlar, D. (1982). *Ortopedik çocuklar ve eğitimi*. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Çağlar, D. (1982). *Ortopedik özürlü çocuklar ve eğitimleri- 2*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Çelik, P. A., Akgemci, P. & Kaya, D. (2012). A research levels of perceived social support on the responsible persons of the hospital units. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3), 357-370. <https://dergipark.org.tr/pub/cusosbil/issue/4391/60396>.
- Çömez, T. (2014). *Fiziksel engelli ergenlerde akran ilişkilerinin yaşam doyumu üzerine etkisi* (Tez No. 384461) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Darıyemez, M. (2012). *Sosyal dışlanma bağlamında engellilerin çalışma hayatından soyutlanması* (Tez No. 325278) [Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi-Isparta]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Demirci, S. (2018). Fiziksel yeti yitiminin psikososyal etkileri. Kuzugüdenlioğlu Ulusoy D. (Ed.) *Ruh sağlığının sosyal boyutu*. Türkiye Klinikleri.
- Diener, E. & Seligman, M. (2002). Very happy people. *American Psychological Society*, 13 (1), 81-84.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.95.3.542>.
- Diener, E. (2009). *Subjective well-being*. Diener, E. (Ed.), *The science of well-being: the collected works of ed diener, social indicators research series* (pp. 11-48). Springer.
- Dixon, R. (2007). Ostracism: One of the many causes of bullying in groups. *Journal of School Violence*, 6, 3-26. https://doi.org/10.1300/J202v06n03_02.
- Eryılmaz, A. (2009). Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği'nin geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 973-989. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26109/275088>.
- Falvo, D. (2005) *Psychosocial and functional aspects of chronic illness and disability*. In: *Medical and psychosocial aspects of chronic illness and disability*. Jones and Bartlett Publishers. p. 1-24.
- Gilman, R., Carter-Sowell A., DeWall, N., Adams, R., & Carboni I. (2013). Validation of the Ostracism Experiences Scale for adolescents. *Psychological Assessment*, 25(2), 319-330. <https://doi.org/10.1037/a0030913>.
- Goffman, E. (2014). *Günlük yaşamda belğin sunumu*. Mentis Yayınları.
- Karahan, B. (1998). *Planlama ve tasarımda engellilere duyarlı fiziki ve sosyal çevrelerin düzenlenmesine yönelik çözüm önerileri* (Yüksek lisans tezi). İzmir Üniversitesi.
- Karataş, K. (2002). Özürlülere Yönelik Ayrımcılık ve Ayrımcılıkla Savaşım. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 2(1), 1-10.
- Koca, C. (2010). *Dünya engelliler vakfı engelsiz şehir planlaması bilgilendirme raporu*, İstanbul.

- Livneh, H. & Antonak, R.F. (2005). Psychosocial adaptation to chronic illness and disability: a primer for counselors. *J Counsel Develop*, 83(1),12-20. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2005.tb00575.x>.
- Livneh, H. (1988). A dimensional perspective on the origin of negative attitudes toward persons with disabilities. Harold E. Yuker (Ed.). *Attitudes toward people with disabilities* (p. 35-46). Springer.
- Lloyd, M. (2001). The politics of disability and feminism, *Discord or Synthesis Sociology*, 35(3), 715- 728. <https://www.jstor.org/stable/42858217>.
- Longo, Y., Coyne, I. & Joseph, S. (2017). The scales of general well-being. *Personality and Individual Differences*, 109, 148–159. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.01.005>.
- Lu, L. (2000). Gender and conjugal differences in happiness. *The Journal of Social Psychology*, 140(1), 132-141. <https://doi.org/10.1080/00224540009600451>.
- Lucas, R. E. (2018). *Exploring the associations between personality and subjective well-being. Handbook of well-being*. DEF Publishers.
- Lyubomirsky, S., King, L. & Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Does happiness lead to success? *Psychological Bulletin*, 131, 803-855.
- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is happy?. *Psychological Science*, 6(1), 10- 19. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1995.tb00298.x>.
- Noh, J.W. Kwon, Y.D. Park, J. Oh, I.H. & Kim, J. (2016). Relationship between physical disability and depression by gender: a panel regression model. *PLoS One*, 11(11). <https://doi: 10.1371/journal.pone.0166238>.
- Oaten, M., Williams, K. D., Jones, A., & Zadro, L. (2008). The effects of ostracism on selfregulation in the socially anxious. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 27(5), 471-504. <https://doi.org/10.1521/jscp.2008.27.5.471>.
- Odacı, H., Kaya, F. & Kınık, Ö. (2021). Genel İyi Oluş Ölçeği Kısa Formu'nun Türkçeye Uyarlama Çalışması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (52), 97-111. <https://doi: 10.53444/deubefd.841481>.
- Özgül H., Polat G., & Akbulut S. (2012) “Engelli ayrımcılığı araştırması ve engelli ayrımcılığına çözüm önerileri raporu.” Engelli Ayrımcılığı Önleme ve Mücadele Platformu Projesi. Görme Özürlüler Derneği ve Türkiye Kas Hastalıkları Derneği, İstanbul.
- Özkeskin, M., (2000). *Bedensel özürlülerin ev ortamının değerlendirilmesi* (Tez No. 99494) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Öztabak, M. Ü. (2017). Engelli Bireylerin Yaşamdan Beklentilerinin İncelenmesi. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (9), 355-375. <https://doi.org/10.16947/fsmia.323388>.
- Pawlowska-Cyprysiak, K., Konarska, M., & Zolnierczyk-Zreda, D. (2013). Self-perceived quality of life of people with physical disabilities and labour force participation. *Int J Occup Saf Ergon*,19(2),185-93. <https://doi: 10.1080/10803548.2013.11076977>.
- Rhoades, L. S. & Eisenberger, R. (2006). When supervisors feel supported: relationships with subordinates' perceived supervisor support, perceived organizational support, and performance. *Journal of Applied psychology*, 91(3), 689. <https://doi: 10.1037/0021-9010.91.3.689>.

- Sebastian, C., Viding, E., Williams, K. D., & Blakemore, S.-J. (2010). Social brain development and the affective consequences of ostracism in adolescence. *Brain and Cognition*, 72, 134–145. [https://doi: 10.1016/j.bandc.2009.06.008](https://doi.org/10.1016/j.bandc.2009.06.008).
- Shen, S.C., Huang, K.H., Kung, P.T., Hiu L.T., & Tsai, W.C. (2017). Incidence, risk, and associated factors of depression in adults with physical and sensory disabilities: A nationwide population-based study. *PLoS One*, 12(3). [https://doi: 10.1371/journal.pone.0175141](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0175141).
- Solak, Ç. & Teközel, M. (2019). Sosyal dışlanma olgusu üzerine genel bir inceleme. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4), 293-315. [https://doi: 10.18026/cbayarsos.585260](https://doi.org/10.18026/cbayarsos.585260).
- Soylu, B. (2010). *Psikolojik ve sosyal dışlanma ile sosyal reddedilme kavramları arasındaki farklılıkların saldırganlık temelinde incelenmesi* (Tez No. 265204) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Tarsuslu, T., Yümin, E., Öztürk, A. & Yümin, M. (2010). Kronik fiziksel özürlü bireylerde ağrı, depresyon, anksiyete ve fonksiyonel bağımsızlık ile yaşam kalitesi arasındaki ilişki, *Ağrı Dergisi*, 22(1), 30-36.
- Uppal, S. (2006). Impact of the timing, type and severity of disability on the subjective well-being of individuals with disabilities. *Social Science & Medicine*, 63(2), 525-539. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2006.01.016>.
- Wendell, S. (1996). *The rejected body: feminist philosophical reflections on disability*. Routledge.
- Williams, K. D. (2007). Ostracism. *Annual Review Psychology*, 58(1), 425-452. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.58.110405.085641>.
- Williams, K.D., & Zadro, L. (2005). Ostracism: The indiscriminate early detection system. In K.D. Williams, J.P. Forgas, & W. von Hippel (Eds.), *The Social Outcast: Ostracism, social exclusion, rejection and bullying* (pp. 19-34). London: Psychology Press.
- Williams, K.D., Forgas, J.P., von Hippel, W., & Zadro, L. (2005). The social outcast: An overview. In K.D. Williams, J.P. Forgas, & W. von Hippel (Eds.), *The Social Outcast: Ostracism, social exclusion, rejection and bullying* (pp. 1-16). London: Psychology Press.
- Williamson, H. (2007). “Social exclusion and young people: some introductory remarks”. H, Colley., P, Boetzel., B, Hoskins. ve T, Parveva. (Eds.). *Social inclusion and young people: breaking down the barriers*. (pp. 23-30). Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Witvliet, M., Brendgen, M., Van Lier, P. A. C., Koot, H. M., & Vitaro, F. (2010). Early adolescent depressive symptoms: Prediction from clique isolation, loneliness, and perceived social acceptance. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 38(8), 1045–1056. [https://doi:10.1007/s10802-010-9426-x](https://doi.org/10.1007/s10802-010-9426-x).
- World Health Organization (2001). *International classification of functioning and disability and health (ICF)*. Geneva, Switzerland.
- Yakut, S., & Yakut, İ. (2018). Öğretmenlerde psikolojik iyi oluş ve iş yerinde dışlanma ilişkisi. *Turkish Studies & Social Sciences*, 13(18), 1357-1376. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13883>.

Zijlstra, W. P., Ark, L. A. & Sijstma, K. (2007). Outlier detection in test and questionnaire data. *Multivariate Behavioral Research*, 42(3), 531-555. <https://doi.org/10.1080/00273170701384340>.

Extended Abstract

Individuals with a disability have had to cope with various difficulties throughout history. However, in the last hundred years, the positive changes in the perspectives of societies and the arrangements made for these individuals have resulted in considerable transformations to make their lives more livable. According to the definition of the World Health Organization (WHO, 2001), disability is “a deficiency or limitation in the development expected from the person or the body functions of the person as a whole and in the fulfillment of the body functions.” Orthopedic disability, which has the highest rate among disability types, is defined as the inability to fully perform bodily functions due to a defect or deficiency in the physical structure of the person (Cumurcu, Karlıdağ, & Almış, 2012).

The ability of disabled people to fully benefit from the opportunities around them is closely related to the perspectives of other individuals towards disabled individuals. In a study conducted in Turkey, it was tried to determine the perspectives of non-disabled individuals regarding disabled individuals. According to this study, 46.7% of the participants defined disabled individuals as inadequate and in need of assistance, and 57% stated that disabled individuals should be educated in separate schools in order to receive more comfortable education (Özgül et al., 2012). In addition, in the study conducted on orthopedic disabled individuals, which is the most common type of disability, it was determined that non-disabled individuals had thoughts that disabled people could not fulfill their responsibilities of being a spouse or mother (Lloyd, 2001). These results reveal that the awareness of non-disabled individuals about disabled people should be continuously increased. In this context, remedial policies for the disabled have started to be implemented in Turkey and in the world. However, in addition to eliminating the physical obstacles in front of disabled individuals, the elimination of social and psychological pressures and the development of social awareness will be possible with the increasing work done in this field. As a matter of fact, disabled individuals who are marginalized by society feel lonely and prefer to relieve this loneliness by spending more time online on computers, internet, etc. (Ayas & Horzum, 2013). It is a known fact that individuals who are in loneliness for a long time have decreased life satisfaction and experience negative emotions more (Büyükcebeci, 2017). This situation has a negative effect on the well-being of the individual. As a matter of fact, the high level of well-being of the individual is possible by experiencing less negative emotions and having satisfying experiences (Myers & Diener, 1995).

The concept of well-being has been tried to be defined since the ancient Greek period and has been the subject of research. When the literature is examined, it is seen that

this concept is often used as synonymous with the concepts of happiness and life satisfaction (Diener, 1984; Lucas, 2018; Lu, 2000). Wellness, which is defined as the individual's experiencing more positive emotions in his life and perceiving his own life as satisfying (Diener, 2009), occurs as a result of the person's evaluations of his own life. While the positive evaluations of the individual about his / her life increase his/her well-being, negative evaluations have a quality that decreases the well-being of the person (Eryılmaz, 2009). In the formation of these evaluations, the expectations and needs of the individual are of great importance. To be able to have fulfilling experiences for the well-being of the individual; hunger, thirst, etc. are made possible by meeting emotional needs such as love, closeness, etc. as well as biological needs (Diener, 1984). According to Lucas (2018), living a better quality of life is closely related to well-being. According to him, people with high well-being lead a more fulfilling and quality life.

Well-being, which is defined as one's experience of more positive emotions in their life and perception of their own life as pleasing (Diener, 2009), occurs as a result of the person's evaluations of their own life. While positive evaluations about one's own life increase well-being, negative evaluations reduce it (Eryılmaz, 2009). The expectations and needs of the individual are of great importance in the formation of these evaluations.

Being a member of a group, being accepted, feeling belonging is very important for a person to develop their self in a positive way. On the contrary, in cases of exclusion from the group, the person faces psychological symptoms such as depression, suicidal tendencies, alienation, etc. (Williams, 2007) and feels threatened by their basic needs such as belonging, protection of social ties, etc. (Baumeister & Leary, 1995). Because the individual needs to be a member of a group, to be accepted and to receive support from the group (Şimşek, Akgemci, & Çelik, 2001).

Social exclusion is defined as depriving the person of social relations in the group to which he belongs and leaving him alone in the group (Soylu, 2010). In social exclusion, the group is able to end or completely remove the person involved from the group (Williams, Forgas, & Van Hippiel, 2005). Social exclusion is often encountered during adolescence, when individuals undergo serious physical and psychological changes (Rhoades & Eisenberger, 2006). Although it is vital for the survival of the group, exclusion has very negative qualities for the excluded individuals. Social exclusion is defined as one's deprivation of social relations in the group to which the person belongs and being left alone in the group (Soylu, 2010). It is thought that the attitudes of individuals toward the disabled are effective in the occurrence of social exclusion. In this context, Livneh (1988) tried to determine reasons for attitudes developed toward the disabled. Accordingly, individuals with no disability see their body image as endangered and feel aesthetically disgusted when they encounter individuals with a disability. They may also believe that the existing disability is the result of a sin.

A review of studies in the literature on individuals with an orthopedic disability has shown that these studies address employment opportunities, improvement of

physical opportunities and environmental arrangements, or the place of the disabled in society but that research into the psychological factors of individuals with an orthopedic disability is limited. In this respect, the present study will contribute to the literature by revealing the well-being and social exclusion of individuals with an orthopedic disability.

This study was conducted to examine the relationship between well-being and social exclusion in individuals with an orthopedic disability. In this context, the following question was handled in the study.

1. Is there a relationship between well-being and social exclusion?

According to this study, it was determined that there was a significant negative relationship between the well-being and social exclusion levels of individuals with an orthopedic disability. In the study, it was found that social exclusion predicted the well-being variable significantly. Social exclusion explained about 28 % of well-being. Accordingly, when individuals with an orthopedic disability are exposed to social exclusion, their well-being levels decrease. The findings of our study support the findings that social exclusion reduces well-being.